

CXCIX. ORSZÁGOS ÜLÉS

1867. december 23-dikán

Szentiványi Károly elnöklete alatt.

Tárgyai: Bemutattatnak: Keszthely város kérvénye a dunántuli kir. ítélő tábla székhelye iránt; Szabolcsmegyéé a megyerendezés, valamint a nemzetiségi kérdés ügyében; Darszon Alajos panasza Áldásy Antal budai főbíró ellen, s kérvénye bizonyos bünper siettetése iránt; Fieba József kérvénye visszahelyeztetésért. A főrendek üzenik, hogy a vám- és kereskedelmi szövetségről, az 1868. első évharmadi közterhekről, valamint az izraeliták egyenjogúságáról szóló törvényjavaslatokat elfogadták. A kérvényi bizottság jelentése alapján Edelspacher Mátyásné kérvénye a pénzügyminiszteriumhoz tétetik át, az egyenlőségi köré tudomásul vétetik, Szarvas városé, több kunsági városé s Kis-Kőrös városé a közlekedési miniszteriumhoz utasítatik. Bónis Sámuel javaslata a határ-örvidék iránt határozattá emeltetik.

A kormány részéről jelen vannak: *Eötvös József b., Gorove István, Lónyay Menyhért.*

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ órakor.

Elnök: Az ülést megnyitom. Az ülés jegyzőkönyvét Radics Ákos jegyző ur fogja vezetni; a szólaní kívánók neveit Csengey Imre jegyző ur fogja jegyezni. A mult ülés jegyzőkönyve fog hitelesíttetni.

Horváth Lajos jegyző (olvassa a december 22-én tartott ülés jegyzőkönyvét.)

Tolnay Károly: Tisztelt ház! Keszthely városának, választó kerületem székhelyének egy kérvényét van szerencsém benyújtani, mely azt akarja elérni, hogy a kerületi főtörvényszékek felállítása alkalmával a dunántuli kerületi főtörvényszéknek székhelyéül Keszthely tüzessék ki; a mit valóban ennek a kerületnek bájos, topographiai helyzete, távirdai s vasuti összeköttetése, és így minden megyével összeköttetése felette ajánlatossá tesz. Midőn ezen kérvényt a törvénykezési tárgy előkerülése alkalmával a t. ház pártfogásába ajánlani szerencsém van, egyuttal kérem most a kérvényi bizottsághoz utasítani.

Elnök: Szabolcsmegye közönsége a köztörvényhatóságoknak népképviselét alapján rendezését és önkormányzati joguknak a miniszteri felelősséggel kiegyeztetését törvényhozásilag eszközölni kéri.

Ugyanezen megye közönsége a nemzetiségi kérdésnek, a nemzetpolitikai egységének fentartása mellett, legszélesebb értelemben megoldását törvényhozásilag minél előbb eszközölni kéri.

Darszon Alajos, budavárosi lakos, Áldásy Antal Buda város főbíráját hivatalos hatalommal

visszaélés miatt vizsgálat alá kéri vétetni. Ugyan ő Dallos Erzsébet ellen indított bünperét Pest város törvényszékéhez áttétetni és elintéztetni kéri.

Jókai Mór: Tisztelt képviselőház! Kötelességemmé tétetett a jelen kérvénynek a t. képviselőház figyelmébe ajánlása. A kérvényező Fieba József bánhídi szőlősi plebános és győri lakos. Kérvénye azon alapul, hogy ő 19 év óta folytonos üldözésben részesül azon hazafiui tettéért, hogy egy időben a magyar népet lelkesítette hazája védelmére az annyira rettegett oroszok ellen. Szenvedéseit nem akarom előszámolni; kérvényében fel vannak sorolva; csupán ezeknek inaugurálásául említem fel azon 100 botot és kancsukat, melyet rá mértek: egy fölszentelt magyar katolikus lelkészre mérte azt rá nem egy jéghideg muszka orthodox, hanem egy katolikus historiai nagy nevű ember. (*Felkiáltások: Ki az? Ki tette azt?*) És még ezután is, mind eddig üldözték. Nem kívánok beleszólni a katolikus egyház autonom jogaiba; tudom, hogy saját magok korlátlanul kezelhetik; de mint hazafinak, képviselőnek jogom, kötelességem, meleg szavakban ajánlani mind a t. háznak, mind a nagyon tisztelt cultusminiszter urnak ezen kérvényét említett hazánkfiának, hogy miután ő felsége is a hadi törvények hatatalmát politikai ügyekben megszüntetni kívánta, a majdan 19 éves üldöztetésnek vége vessék s az illető egyházhatalom komolyan utasíttassék.

Elnök: A bemutatott kérvények mind a kérvényi bizottsághoz utasíttatnak.

Báró Nyáry Gyula, a méltóságos főrendek jegyzője üzenetet hozott át.

Nyáry Gyula b. főrendi jegyző (az elnöki szék elé áll): Tisztelt ház! méltóságos elnök

ur! A vám- és kereskedelmi szerződés iránti határozatát a t. háznak a főrendi ház elfogadván, vagyok bátor az erre vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatot mély tisztelettel kézbesíteni.

Radics Akos jegyző (fölvassa a főrendi jegyzőkönyvet.)

Elnök: Örvendetes tudomásul szolgál.

Következik a kérvényi bizottság jelentése.

Lázár Kálmán gr. előadó (olvassa a kérvényi bizottság jelentését): Néhai cs. kir. tábornok Edelspacher Mátyás özvegye született Blaskovics Anna férjétől reá, illetőleg gyermekeire, mint örökösökre maradt 13,992 darab római és görög éremből álló nagy értékű éremgyűjteményének a Nemzeti Múzeum részére leendő megvétele végett Mátyus N. János cs. kir. udvarnok által 1865. aprilis hó 12-én Ferencz József király ő felségéhez kérvényt nyújtott be. Ő felsége ezen ügyet azonnal méltóztatott legkegyelmesebben melegen felkarolni s a gyűjtemény illetékes megvizsgálatását elrendelni, minek folytán a Nemzeti Múzeum részéről bizottság küldetett ki, a mely a gyűjteményt a hely színén, Nézsán, Nógrádmegyében megvizsgálva, dr. Erdy János és Kubinyi Ágoston urak aláírásával ellátott jelentésben azt a volt m. kir. udvari kancellariának mint igen nagy becsüt mutatta be. Bekövetkezett körülmények miatt azonban a vétel elhalasztatott, s a tulajdonos az idő közben megnyílt országgyűléshez utasított. Tulajdonos 1865. deczember havában gyűjteményét a Nemzeti Múzeum részére leendő megvétel végett az országgyűléshez intézett kérvényben felajánlotta, minek következtében az országgyűlés által bizottság küldetett ki, a mely néhai Sárközy József elnöklete alatt, Kálóczy Lajos képviselő, dr. Rómer Flóris, Sinkó Frigyes és dr. Erdy János urakból állott. A bizottság a képviselőházhoz beadott, indokolt jelentésben oda nyilatkozott, hogy a gyűjtemény megvételét nem csak kívánatosnak, hanem az érmek között található római és görög példányok ritkaságánál fogva szükségesnek is tartja. A vétel árát pedig gondos becslés nyomán 34,905 frtba állapította meg. A képviselőház 1866. márczius 22-én tartott XLV. ülésében a bizottság véleményét elfogadva, a tulajdonost a felől az elnökség útján tudósította. A kérelmező tulajdonos ennek folytán 1867. október 24-én keltezett, s a képviselőházhoz intézett újabb kérvényében oda nyilatkozott, hogy a hazai tudományosság emeléséhez maga részéről is hozzájárulni kívánván, az általa előbb 66,000 oszt. ért. frtért felajánlott gyűjteményt kész a Múzeum részére 45 000 frtért átengedni. Ezen újabb kérvényre adandó véleményadás végett kiküldettek Pulszky Ferencz és Doboczky Ignác képviselő urak; és Pulszky Ferencz 1272.

szám alatt deczember 9-én 1867. a ház elnökéhez beadott véleményében oda nyilatkozik, hogy a boldogult Sárközy elnöksége alatt kiküldött bizottság igen lelkiismeretesen járt el, s jelentéséhez véleményadó képviselő ur is hozzá járul; azonban a Cohen és Sabatier munkáinak összevetéséből kitűnik, hogy a szabott ár olcsó, s különösen tekintve az ezüst-agiót, a tulajdonos által szabott ár elfogadható. A kérvényi bizottság ujabban is átnézvén a néhai Edelspacher Mátyás cs. kir. tábornok ur özvegye által megvétel végett felajánlott éremgyűjtemény katalógusát, és összehasonlítva azt a Nemzeti Múzeum éremgyűjteményeivel, azt a maga részéről is megvételre az országgyűlésnek, a pénzügyminiszter ur véleményének kikérése mellett, melegen ajánlja, az árra nézve azonban megmarad a Sárközy József elnöklete alatt működött bizottság által ajánlt 34.905 frt mellett.

A kérvényi bizottság véleményét a következők által indokolja:

1. Jóllehet Pulszky Ferencz urnak teljesen igaza van, midőn Cohen és Sabatier munkáinak összehasonlítása folytán a gyűjtemény becsárát 34,905 forintban olcsóra szabottnak állítja, mivel egyes darabonkint csakugyan alig lehetne azt ily áron összeállítani; azonban a gyűjteményben sok oly érem találtatik, a melyek ma már nem nagyon keresettek, ezen kívül pedig a Múzeumban is meglévén, mint nem nagy becsü cserepéldányok holt tőke gyanánt feküdnének ott.

2. Tekintve a N. Múzeum gyűjteményeit, azt tapasztaljuk, hogy azoknak mindenike hézagos és kiegészítésre vár, különösen az oly nagy jelentőségű természetrajzi gyűjtemények, melyeknek rendeltetése eszközül szolgálni a hazánkban eddigelé még eléggé nem mivel természetrajzi ismeretek fejlesztésére.

3. Tekintve azt, hogy az ország jelenlegi pénzvizonyai nem oly kedvezők, hogy tudományos intézeteinkre oly nagy összegek fordíttassanak, mint a mennyi kívánatos lenne, a kérvényi bizottság czélszerűnek nem tartja, hogy a Múzeum egyik osztálya a másik hátrányára gyámoltassék.

4. Meg van a felől is győződve, hogy a Sárközy József elnöklete alatt kiküldött bizottság számításból az ezüst agióját ki nem felejtette, mely oknál fogva az éremgyűjteményért a Sárközy József elnöklete alatt működött bizottság által takarékosan ugyan, de lelkiismeretesen szabott vételárnál többet adhatni nem véleményezhet. (Helyes!)

Elnök: Méltóztatnak e javaslatot elfogadni? (Efgajuk!) Az ügy tehát a pénzügyminiszterhez tétetik át.

Lázár Kálmán gr. előadó (olvassa a kérvényi bizottság jelentését az egyenlőségi kör című poli-

तिकai együttnök, Klapka György mint elnök és Rákossy Jenő mint jegyző aláírásával a képviselőházhoz benyújtott kérvénye felül a hitfelezetek egyenjogosítása tárgyában): Miután az országgyűlés az izraeliták egyenjoguságáról polgári és politikai tekintetben szóló törvényjavaslatot egyhangulag elfogadta; miután a központi bizottság azon óhajtása is helyeseltetett, hogy a különböző hitfelezetek politikai és polgári egyenjoguságáról még a jelen országgyűlésen törvényjavaslat terjesztessék a ház elé: ezek által a kérdés az egyenlőségi kör óhajtásának megfelelőleg el lévén intézve, a kérvény tudomásul vétetik és a levéltárba letétetni véleményeztetik. (Helyeslés.)

Elnök: Tehát tudomásul vétetik.

Szontagh Pál előadó (nógrádi, olvassa a kérvényi bizottság jelentését:) Szarvas város a pest - csongrádi csatorna létesítésének elrendelését kéri, mellőzésével minden más duna-tiszai csatorna-tervnek, jelesül annak, mely a közlekedés minden nemével nagy bőségben rendelkező Szeged városát a Dunával összekötni célozná: mert előadása szerint az osztó igazság és ország java követelik, hogy ne csak egyes kiváltságos város birjon a közlekedés minden nemével, hanem más kiterjedtebb vidékek kereskedési érdekei is felkaroltassanak; mert a Csongrádtól Kecskemét, Nagy-Körös síkjain keresztül Pest felé tervezett, és már előmunkálatokkal is ellátott csatorna 7 egészen 8 mértfölddel rövidebb; e mellett nem csak első rendű buzatermő kiterjedt vidék közlekedési ipara s kereskedelme jelentékeny lendületet nyerne, hanem a nagy népességű és határu Csongrád, Kecskemét, Nagy-Körös homokos síkságainak öntözés általi termékenyítése is elősegítettetnék; mert a csongrádi csatorna Szegedre nézve kevésbé hátrányos, mint a szegedi lenne a felső és közép tiszai vidékekre, mivel az alsó tiszai vidék akkor két csatornán át közlekedhetnék Pesttel s az egész Tisza, Körös és Maros vidékei kizárólag Szeged városa érdekének lennének alávetve; végre, mert forgalom tekintetében is, a Körös-vonal és Tisza felső része állítólag túlhaladja a Maros vidékét, valamint Szentés a tervezett csongrádi csatorna torkolata közelében jelenleg is nagyobb rakodó hely, mint Szeged.

Kis-Kun-Laczháza, Kun-Sz.-Miklós, Szabad-Szállás, Fülöp-Szállás városok a pest-szabadka-szegedi csatorna-tervnek minden más, s jelesül a csongrádi felett elsőbbséget kérnek adatni: mert előadásuk szerint ott jelentékeny helyekül csak Kecskemét és Félegyháza lesznek érintve, itt az aláírtakon felül Kis-Körös, Halas, Szabadka 25,000 lakossággal s mintegy 170,000 holddal; mert ezen nagyobb, kiterjedtebb gazdag termelő vidéknek helyzete utak hiánya miatt nyomott és a vizektől

elszigetelt, míg amarra vas- és országut köti össze a Dunát a Tiszával; mert ezen irányban ásandó csatorna a Duna közvetlen mentében fekvő vidéket az áradás veszélyétől is megmenti, s a felesleges vizeket vizsűk térségek értékesítésére itt nagyobb arányban vezeti; mert itteni tiszai vég pontja Szeged, az alföldi kereskedés gyűpontja Csongrádnak minden tekintetben felette áll. Itt a talaj minősége alkalmasabb, akadálytalanabb, és akként a csatorna olcsóbb és jövedelmezőbbnek ígérkező; azon felül egy nagy fontosságú cél elérhető: a tervezett csatorna által érintett nagy területű puszták benépesítése. Végre a csatorna létesítéséhez erejökhoz mért áldozatokkal is járulni készeknek nyilatkoznak.

Kis-Körös mezőváros a duna-tiszai csatorna-tervek között a szegedi vonalt kéri megállapíttatni a soroksár-csongrádi ellenében, mely a vasutvonal mentében esnék, minthogy amaz a tasi Dunából kiindulva 14 nagy községet, 30 nagy terjedelmű pusztát érint, s országos tekintetből is hasznosabb és szükségesebb, mert ez által rozsz utak pótoltatván, mocsarak, turjánok lecsapoltatván, eszközölhető, hogy egy elhagyott nagy vidék életet nyers a közgazdaság terén felvirágozik.

Mind három csatornaügyi kérvény együttesen a közlekedésügyi miniszteriumhoz áttétetni véleményeztetik oly hozzáadással, hogy az abban előadottakat a duna-tiszai csatornaterv végleges megállapítása mellett vegye figyelembe, s a mennyiben az lehető nem volna, indokolt nézetét a képviselőháznak annak idejében terjeszse elő. (Helyeslés.)

Elnök: Méltóztatnak e véleményt elfogadni? (Elfogadjuk!) Ezen kérvények tehát a közlekedési miniszterhez fognak áttétetni.

Napirenden van a Bónis Sámuel képviselő ur által a határőrvidékre vonatkozólag beadott határozati javaslat tárgyalása. Mindenek előtt fel fog olvasatni.

Radics Ákos jegyző (felolvassa a határozati javaslatot¹⁾). Felkiáltások: Elfogadjuk!

Horváth Lajos jegyző: Tisztelt ház! Nekem a határozati javaslat érdemére nézve legkisebb észrevételem sincs; azonban a szövegnek egy kifejezésére bátor vagyok megjegyzést tenni. (Halljuk!) Azon kifejezést: „a magyar korona országainak a határőrvidékhez való közjogi viszonyaira semmi következtetés nem vonathatik,” nem tartom eléggé szabatosnak, minthogy a határőrvidékek a magyar korona országainak alkatrészt képezik, e kettőt pedig ellentétbe állítani nem lehet. Azért azt gondolnám, hogy ugyanezt a kifejezést ezzel lehetne fölcsererélni: „a magyar ko-

¹⁾ Lásd az Irományok 171- sz. számát.

ronának a határvidékhez való jogaira és a határvidék közjogi viszonyaira." (Helyeslés.)

Elnök: Méltóztatnak elfogadni? (Elfogadjuk!) Ennélfogva a határozati javaslat Horváth Lajos képviselő ur módosításával elfogadtatik ¹⁾.

Most felkérem a törvénykezési bizottság tagjait, hogy 1868. január hó 15-én délelőtt 10 órakor, a nemzetiségi bizottság tagjait pedig, hogy jövő év és hó 20-án méltóztassanak itt az ország-házban megjeleni.

Több tárgy nem levén, az ülést ideiglen elsz-latom. Azonban értésemre esvén, hogy a mélt. főrendek a házhoz még ma üzenetet fognak átkülden-i, felkérem a tisztelt képviselő urakat, méltóztas-sanak délután 1 órára ismét összegyülni.

¹⁾ Lásd az *Irományok* 186-dik számát.

(Az ülés d. e. 10³/₄ órakor eloszlik s d. u. 2 óra-kor ismét megnyílik.)

Különös esetet kell a t. háznak bejelentennem. A mélt. főrendek az adót és az izraeliták egyenjo-gosítását tárgyzó törvényjavaslatokat tárgyal-ták és elfogadták; a jegyzőkönyv is elkészült és azt Majthényi László b., mint a felsőház jegyzője, aláírta. Az üzenet áthozatalával Nyáry Gyula b., szintén felsőházi jegyző volt megbízva; ő idő köz-ben megbetegedett és a jegyzőkönyv csak magá-ban küldetett át. Elfogadja-e a t. ház? (Elfogadjuk!) Fel fog olvastatni.

Radics Ákos jegyző (fölvassa a főrendé ház jegyzőkönyvi kivonatát.)

Elnök: Tudomásul vétetik.

Holnap d. e. 11 órakor ülés lesz.

Az ülés végződik d. u. 2 óra után.

CC. ORSZÁGOS ÜLÉS

1867. december 24-dikén

Somssich Pál elnöklete alatt.

Tárgyai: Bemutattatnak: Esztergom város kérvényei vasuti és adóügyben; a megyesi iparegylet vasuti ügyben; Szent-András községé csatorna iránt; Balázs József alkalmazásért; a kormány javaslata a közügyi bizottság tagjainak számára nézve.

A kormány részéről jelen vannak: *Eötvös Jó-zsef b., Gorove István.*

Az ülés kezdődik d. e. 11¹/₄ órakor.

Elnök: Az ülést megnyitom. Az ülés jegyző-könyvét Csengery Imre jegyző ur fogja vezetni; a szólan-i kívánók neveit Mihályi Péter jegyző ur fogja jegyezni. A mult ülés jegyzőkönyve fog hitelesített-ni.

Radics Ákos jegyző (olvassa a december 23-án tartott ülés jegyzőkönyvét.)

Elnök: Van valakinek észrevétele a felolvas-sott jegyzőkönyvre nézve? (Elfogadjuk!) A jegyző-könyv hitelesítettik.

Bemutatom Esztergom városa kérvényét a garanvölgyi vasut és a fogyasztási adó általi tul-terheltetése tárgyában, a megyesi iparegyletét az erdélyi vasut érdekében, Békésmegyébe kebele-zett Szt.-András helységének kérvényét a pest-csongrádi csatorna mellett, végre Balázs József

simontornyai lakos kérvényét, ki államhivatalt kér. Mindezen kérvények a kérvényi bizottsághoz utasítottatnak.

Eötvös József b. vallási s közoktatási miniszter: T. ház! Az 1867. XII. törvényezikk 29. §-a a törvényhozásnak tartja fön a tagok szá-mának meghatározását, kik a delegatióban részt fognak venni. A kormány az említett §-ban meg-határozott maximumot, azaz 60 tagnak megválasztását hozza indítványba oly módon, hogy ezen 60 tagból az eddigi szokás szerint 40 a képviselőház, 20 a főrendek által választassék. Ezen kívül a tör-vény értelmében még a képviselőház részéről talán 10 póttag volna választandó. A póttagok számát a főrendeknél ők magok határozhatnak meg.

Az 1867-ki törvény 69. §-a a társországokra nézve kimondja, hogy a társországok részéről ki-jelölendő tagok száma, kik a delegatióban részt fognak venni, és a választás módja később fog megállapittatni. Erre nézve jelenleg, azt hiszem, nem volna szükséges egyéb, mint kimondani, hogy,